

Josef Fric

Šiva a Párvatí

Pohádka, milostný příběh,
etická nauka nebo nejvyšší moudrost?

Josef Fric

Šiva a Párvatí

VOLVOX GLOBATOR

Josef Fric
Šiva a Párvatí
www.svetmysli.net

ISBN 978-80-7511-130-2

Vydalo nakladatelství a vydavatelství
Volvox Globator Štítného 17, 130 00 Praha 3
<http://www.volvox.cz> jako 695. publikaci
Odpovědný redaktor Ladislav Dlabal
Obálka a grafická úprava Diana Delevová
Foto na obálce Josef Fric – Indické grafitti
Epub připravil purehtml.cz
Vydání první Praha 2005

Adresa knihkupectví
VOLVOX GLOBATOR:
Štítného 16, Praha 3

Rodičům

Příběh ctností a moudrosti

V indických duchovních knihách, které byly sepsány v dobách dávno minulých, jsou odkazy a vzpomínky na časy, které již tehdy byly dávnou minulostí. Jsou to záblesky ze života lidí, našich předchůdců, po kterých jsme zdědili naše těla, náš jazyk, naši etiku a morálku, náš způsob života i způsob myšlení. Mnoho věcí bylo během tisíců let zapomenuto, mnoho věcí bylo překrouceno. Lidstvo, které prošlo nespočetnými hrůzami krveprolití a strachu, si přesto stále zachovává ideál klidného života a kultivovanosti. Tento ideál je hlavním dědictvím od našich předků. Po dávných civilizacích se po tisíciletích nezachovalo nic než pár zlomků opracovaného kamene a zkamenělých kostí. Jejich odkaz přesto stále žije v nás. Můžeme je i jejich dobu hodnotit podle hrdinských příběhů, podle etických předpisů, podle legend o moudrosti, vznešenosti a odvaze hledat smysl života. Zahleďme se na doby dávno minulé a uvidíme v té hloubce času záři světla, která nám i po tisíciletích stále osvětluje naše žití.

Příběh boha Šivy a jeho manželky bohyně Párvatí je nejrozsáhleji zpracován v díle Šiva Purána. Toto dílo vzniklo přibližně před 1500 lety, obsahuje asi 18 000 veršů, což jsou čtyři poměrně tlusté knihy. Tento epos popisuje život a příběhy védského boha Rudry – kříklouna, který je nyní známý pod jménem Šiva.

V Puránech jsou zpracovány příběhy, které se předávaly jako kulturní dědictví od nepaměti. Jména hlavních postav se během věků jistě měnila, stejně jako se měnila jména uctívaných idolů, ale příběh zůstával stejný. Autoři Purán tyto příběhy přepsali a rozvedli do téměř pohádkové podoby. Díla jsou to stále vysoce hodnotná, zejména pro morální odkaz společnosti. Ze zpracování příběhů je cítit, že autoři Purán postrádají onu praktickou znalost realizace božské skutečnosti, která je patrná u dávných tvůrců těchto příběhů i tvůrců knih starších, například Mahabháraty a její nejcennější části – Bhagavadgíty. V hlavních příbězích lze stále najít onu geniální linii, kterou mohl vytvořit pouze člověk znalý. Způsob, jakým autoři Purán tyto příběhy

používají, však tuto genialitu – jistě nechtěně – zčásti zakrývá, čímž otevírá dveře vzniku klasického náboženství. To je příznačné pro vývoj duchovního povědomí světa během posledních dvou až tří tisíc let, kdy tyto odkazy udržují a předávají převážně lidé neznalí.

Vznik díla patří k poslednímu zlatému věku indické říše. Celý indický subkontinent byl pod jednotným kulturním vlivem brahmínského hinduismu. Vysoká kultivovanost tehdejší společnosti se odráží v dílech, která v té době vznikají. Vysoce se hodnotí ctnosti plynoucí z moudrosti a víry, plnění povinností daných osudem a dobročinnost. Zároveň se odsuzuje nevědomost a z ní vznikající pýcha, požívačnost, neodpovědnost životu, netolerance a další nectnosti. Purány jsou díla duchovní, ale obsahují mnoho praktických příběhů, které se staly morálním základem života tehdejších lidí. Tyto příběhy stále velmi silně ovlivňují život indických hinduistů i dnes. Veškeré rituály provázející hinduistu od zrození až do smrti jsou popsány v Puránách, také výzdoba chrámů, vztah ke zvířatům a přírodě jako celku, vztahy mezi lidmi, mezi společenskými stavy, způsob života v jeho jednotlivých etapách. K tomu všemu lidé nacházejí vzor, který jim dali bohové v Puránách a dalších duchovních dílech.

Je tento příběh bohů pohádkou, milostným příběhem, etickou naukou nebo je to příběh nejvyšší moudrosti? Stejně jako člověk prochází v životě od dětství až ke stáří, tak se i na tento příběh Šivy a Párvatí nahlíží vždy z jiné perspektivy. Děti, které mu naslouchají, získávají do svého života ctnosti, jako oddanost, víru, odvahu, čest a spravedlnost. Když začnou dospívat, nacházejí v tomto příběhu návod na to, jak prožít klidný a spokojený vztah se svým partnerem. Potom přichází čas, kdy rozhodují o osudu svých dětí, a v tomto příběhu nacházejí návod, který jim v této velice odpovědné a náročné situaci pomáhá. Nakonec zestárnou a vstoupí do posledního stadia života. A je to zase tento příběh, který jim ukazuje cestu k věčnému bohu, cestu oddanosti, cestu k sebepoznání a jediné nesmrtelnosti. Nuže, vstupme do světa pradávnejší moudrosti.

Původ vesmíru

Na začátku stvoření nebylo nic ve vesmíru a ani vesmír nebyl. Byl pouze Brahman, původní podstata. Nebyl ani horký, ani studený, neměl začátek ani konec. Všude byla voda a bůh Višnu se projevil ve své velkolepé formě spící na vodách. Zatímco spal, lotosový květ vykvetl z jeho pupku. Měl nespočetně lístků a zářil jako tisíce sluncí. V květu se zrodil Brahma, pětihlavý bůh stvořitel a podívoval se: „Zdá se, že není nic mimo tento květ. Kdo jsem já? Co mám udělat? Kdo mne stvořil?“ Brahma se snažil nalézt odpovědi zkoumáním květu. Ale květ se zdál nekonečný a Brahma se v něm ztratil. Unaven usedl a slyšel slova: „Brahmo, odříkej se.“ Brahma usedl v meditaci a po mnoha letech se mu zjevil Višnu, bůh udržovatel, ve své čtyřruké podobě s lasturou, diskem, kyjem a lotosovým květem.

Brahma ho neznal a ptal se: „Kdo jsi?“. Višnu odpověděl: „Synu, veliký Višnu Tě stvořil. Já jsem Višnu, z mého těla jsi vznikl.“ Brahma však nepřesvědčil a začali bojovat svými mocnými zbraněmi.

Zatímco bojovali, objevil se lingam, sloupec světla, projev a symbol boha Šivy, boha ničitele. Zdálo se, že je bez konce i začátku. Brahma se změnil v labuť a Višnu v kance a oba začali hledat jeho konec. Brahma lživě prohlásil, že horní konec viděl a snažil se Višnu přesvědčit, že je nejmocnější ve vesmíru. V té chvíli se zjevil Šiva, s pěti tvářemi a deseti rukama jako Mahadéva, Veliký bůh. Višnu se sklonil před Šivou a Šiva jej odměnil, zato Brahma byl potrestán, Šiva vytvořil mocného Bhairavu, který usekl Brahmovu pátou hlavu, která pronesla onu lež. Od té doby má Brahma pouze čtyři hlavy.

Višnu i Brahma poté zanechali soupeření a přijali svou původní podobu. Po Šivově poučení začali vytvářet a udržovat tvorstvo.

Zastavení první – Kdo je Šiva

Představit si Šivu jako prvotní osobu, základ všeho ve vesmíru je velmi těžké. V této knize si Šivu můžeme představit jako prázdný bílý papír, na kterém se odehrají veškeré příběhy. Díky bělosti na něm může být písmo i barevné obrázky. Bez papíru nelze žádnou knihu vytisknout a pod každým písmenem i obrázkem je bílý papír.

Šiva je podstata, ze které vyvěrá veškerý život. Šiva je nic, které obsahuje vše. Šiva může být nahlížen jako nekonečný prázdný prostor, kde se odehrávají jednotlivé děje. Až všechny děje skončí, prostor bude existovat dále, prázdný a nezměněný.

Druhý pohled na Šivu jako na zdroj všech dějů je pohled vnitřní, duchovní. Šiva je chápán jako věčný zdroj vědomí, ze kterého vyvěrá mysl bytosti. Tento zdroj vnímá každá bytost jako své Já, pocit existence. Mysl vytváří všechny děje, všechny obrazy. Tyto obrazy pak bytost vnímá jako bdělý život, sny i příběhy, které čte v knihách. Mysl tvoří jednotlivé obrazy děje. Když všechny děje skončí, vědomí opět zůstává nezměněno a nedotčeno.

Princip Šivy je v každé bytosti vždy přítomen. Proto jej nikdo nemůže získat. Každý jej má vždy a za všech okolností. Díky matoucí moci přírody však je tento princip překryt a není zjevný. Každý si jej může kdykoli uvědomit a setrvat s ním v jeho klidu a blaženosti. Bhagavadgíta, kapitola 10, verš 20 praví:

*Jsem věčné, neměnné Já, dlící v srdci všech bytostí,
toto Já je na počátku, v průběhu a samozřejmě na konci života bytostí.*

Šiva je princip, kterého každá bytost může dosáhnout, ale zcela pochopitelně jej nikdo nemůže překonat. Bytost se může osvobodit ode všech dějů v prostoru, které mysl zobrazuje a spočinout v klidu prvotního stavu. To je umožněno každému, kdykoli, v každém okamžiku. Zda toho někdo dosáhne, záleží jen na jeho ochotě zbavit se pout k dějům zobrazovaným myslí.

V Šiva Puráně je Šivovi, který na sebe bere lidskou podobu, přisuzována touha po manželkách, hněv a další emoce. Mějme na paměti, že skutečný princip je naprosto klidný a žádný děj ho z tohoto klidu nevyruší. Stejně klidné je skutečné božské Já každého člověka.

Šiva a Satí

První manželkou boha Šivy se stala ctnostná a neposkvrněná Satí. Bohyně Mahámájá, Veliká iluze, se zrodila na žádost boha Brahmy v lidském těle jako dcera Dakšy, Brahmova syna. Brahma chtěl Šivu pomocí Satí vyrušit z neustálého klidu a nečinnosti a zapojit do stvoření jeho tvůrčí moc. Satí se Dakšovi narodila s podmínkou, že ji musí uctívat stále tak, jako když si na bohyni její zrození vyprosila. Satí konala dlouhou askezi, nikoli pro své osvobození, ale za účelem získání Šivy za manžela. Po nějaké době se záměr podařil a Šiva souhlasil se svatbou. Ačkoli to udělal pouze ze soucitu ke svým oddaným, přesto byla jeho další meditace rušena touhou po ní.

Šiva zavolal boha touhy Kámu a za jeho pomoci prožil se Satí mnoho božských roků v úžasných radovánkách. Šiva byl i v této době soustředěn na svou pravou podstatu a tuto božskou hru vědomě hrál. Satí stále cítila, že Šiva není s ní, ale je sám v sobě. A tam byl pro Satí nedosažitelný. Vše to byla jen Šivova božská hra.

Satí byla někdy schopná vidět Šivovu božskou hru, ale někdy jí byla oklamána. Jednou Šiva navštívil Rámu, vtělení boha Višnu na Zemi a poklonil se mu. Satí nevěřila, že Ráma je Višnu, kterého Šiva korunoval na vládce vesmíru. Proto ji Šiva vybídl, aby ho vyzkoušela. Ráma v té době hledal svou ženu Sítu. Satí se za Sítu převlékla a přišla za ním. Ráma se na ní podíval a zasmál se, protože v okamžiku Satí poznal.

Dakša, otec Satí, svého zetě postupně přestal mít rád. Nelíbilo se mu, že je popelem pomazaným asketou a vyčítal mu useknutí hlavy Brahmovi i další skutky, pro které ho považoval za nečistého. Neshody vyvrcholily obětí, kterou Dakša požádal a na kterou Šivu ani Satí nepozval. Satí však přesto přijela, a když ji otec urazil výčitkami, zanevřela na projevený svět a svou obrovskou vnitřní silou, kterou získala askezí, se sežehla na popel.

Když se to dozvěděl Šiva, roztrhl si své spletené vlasy a hodil je na vrcholky hor. Z jeho výdechu vzniklo mnoho chorob. Potom se odebral

do domu svého tchána, prokrel ho a pomazal se popelem své manželky. Ačkoli se po dobu, kdy hrál své hry se Satí, zcela ovládal, nyní se v něm Kámovy šípy proměnily a Šiva propadl šílenství z lásky. Tančil šílený tanec Tándava a bohové s obtížemi udrželi Šivu, aby nezničil svým tancem Zemi. Šiva poté ze svých vlasů stvořil strašného Virabhadru a poslal jej zničit Dakšovu oběť. Nakonec se odebral na horu Kailáš. Bohové postiženi Virabhadrou prosili Brahma o pomoc. Společně pak navštívili Šivu, prosili ho o milost a upokojený Šiva jim odpustil a vše napravit.

Zrození Párvatí

Bohyně Párvatí se narodila jako dcera Himáčaly, boha a krále Himaláje a jeho ženy Menaky. V době, kdy Satí žila se Šivou v Himalájích, si ji Menaká velice zamilovala. Když se Satí zpopelnila, v ten samý okamžik Menaká toužila získat její přízeň a proto se Satí rozhodla, že se vrátí jako její dcera.

Bohové Višnu, Himáčala a další velebili boha Šivu a bohyni Matku. „Ó bohyně, Matko vesmíru, sídlící v Šivově světě, Šivou milovaná, Velká bohyně, klaníme se Ti s nejvyšší oddaností a velebíme Tě. Prosíme Tě, pokud jsme Tě potěšili, zjev se nám tak, aby Tě naše smysly mohly vnímat.“

Bohyně Durga, Matka vesmíru, velebená bohy, se objevila před nimi. Seděla v divukrásném, božském voze posázeném diamanty, zářila leskem svých paží, překonávající záři milionů sluncí. Byla obklopena svatozáří v nepředstavitelné nádheře.

Nebeští bohové byli velice obšťastněni a neustále se klaněli a dále velebili Matku bohyni i Šivu. „Ty, která jsi se zrodila jako Satí, odstranila naše mnohá utrpení a díky neúctě svého otce odešla. Tobě se klaníme a v Tobě hledáme ochranu. Prosíme, přijď znovu na Zem a staň se manželkou Šivy, udělej to pro naše štěstí i štěstí samého Šivy. Naplň vše štěstím a nech utrpení zcela zmizet.“

Bohyně byla velebením bohů potěšena a slíbila, že se znovu, nepochybně vtělí v plné své síle na Zem. „Vrátím se jako dcera Himáčaly a Menaky a stanu se Šivovou manželkou. Také on touží po mém návratu. To je však největší záhada, protože Šivovy hry jsou podivuhodné a zmatou i mudrce. Až se vrátíte do svých příbytků, neustále uctívejte Šivu. Vaše trápení nepochybně zmizí a vy z jeho milosti obdržíte příznivé výsledky. Jen jako Šivova manželka budu ve světě uctívána a vážená.“

Po skončení rozmluvy Matka bohyně zmizela a vrátila se do svého světa. Bohové potěšeni se poklonili a také se vrátili do svých příbytků. Himáčal a Menaká začali provádět velké odříkání. Začali uctívat boha

Šivu i Matku bohyni, neustále na oba radostně mysleli, rozdávali dary brahmínům, aby je potěšili a dostalo se jim vytoužené dcery. Menaká se odříkala po mnoho let, postila se osmý lunární den, devátý připravovala oběť jídla a květin a nepřetržitě uctívala sochu Matky bohyně.

Po dvaceti sedmi letech se Menace Velká bohyně zjevila a ptala se jí, co si žádá za svou askezi. Menaká nezaváhala a přála si mít sto mocných synů a překrásnou dceru, která se stane manželkou Šivy a naplní tužby bohů. Bohyně byla potěšena její oddaností, přislíbila jí brzké splnění jejích přání a zmizela. Menaká oznámila požehnání Matky bohyně svému manželovi a po uctění Šivy počali vytoužené potomstvo.

První se narodil krásný a mocný syn Maináka. Ten se stal vládcem a pánem všech hor a ani nejmocnější Indra ho nebyl schopen zranit svým hromoklínem. Jeho narození bylo náležitě oslaveno a božský pár byl velice šťastný.

Nyní si Menaká a Himáčal připomněli Matku bohyni a její nastávající příchod. Za jejího neustálého velebení Menaká znovu otěhotněla. Ona, milovaná vládcem hor, zářila přítomností bohyně, která zrodila celý vesmír. Její jas byl jak nebeská klenba plná diamantů.

Zároveň její tělo sláblo a barva její tváře se ztrácela, jako když Měsíc ubývá. Himáčal vyplnil každé její přání a dostalo se jí všeho, co hory mohou nabídnout. Moudrý Pán hor provedl veškeré obřady pro lásku, vznešenost a bohatství podle Védských příkazů. Višnu i ostatní bohové se shromáždili a velebili Matku bohyni, která dlela v lůně.

Ve správný čas Menaká přivedla radostně na svět dítě. Hvězdy stály ve správné konstelaci a záře přicházela ze všech stran. Země, pokrytá lesy, vesnicemi a vodami, byla náležitě připravená, lotosy kvetly na všech jezerech a řekách. Vítr jemně ovíval, dobří lidé se radovali a špatní trápili. Bohové na nebesích rozezněli velké bubny, záplava květin padala z nebe a božští zpěváci pěli něžné písně. Matka bohyně stanula před Menakou ve své pravé podobě, vypadala jak bohyně štěstí

vycházející z oceánu.

I sám Šiva byl zjevením bohyně potěšen, vítr jemně vál, déšť vody a květin padal z nebe a čas rozkvětu a bohatství přišel do království hor. Višnu a další bohové dorazili ve chvíli zrození dítěte a viděli Matku bohyni. Byli velice potěšeni, velebili Matku bohyni, matku celého vesmíru, milovanou samým Šivou a přebývajícím v Šivově světě.

Matka bohyně byla potěšena přijetím ve světě, přislíbila splnit vše, co bylo řečeno a odebrala se zpět do svého světa. Před Menakou se objevilo čerstvě narozené dítě a začalo plakat způsobem, který je v našem světě běžný.

Pláč dítěte naplnil štěstím celý palác. Králi byla doručena zpráva o narození a šťastný otec se přišel podívat na své zářící dítě. Začaly veliké oslavy, hrála hudba, tanečnice tančily. Kněží provedli potřebné obřady a rozdalo se mnoho darů ctnostným brahmínům i chudým. Ve správný čas dal Himáčal dceři jméno Kálí, ačkoli ji lidé nazývali podle její rodiny Párvatí. Bohyně Párvatí v horách rostla a krásněla a její záře brzy zastínila i všechny její bratry.

Mudrc Nárada přišel do horského království a potkal krále Himáčalu. Ten se mudrci uklonil, uctil ho a požádal ho o horoskop své dcery. Mudrc Nárada potvrdil příznivý osud jeho dcery. „Vaše dcera má veškerá příznivá znamení. Její sláva poroste den za dnem. Bude potěšením svého chotě a rozšíří slávu svých rodičů. Bude ctnostná a vždy komukoli zajistí blaho. V dlani její ruky je i výjimečná linie. Její manžel bude nahý Jogín, bez jakýchkoli vlastností, prostý touhy, bez otce i matky a lhostejný ke slávě. Jeho oblečení a chování budou však nepříznivé.“

Král si náhle uvědomil, že láska a mysl jeho dcery, bohyně Párvatí, se zaměří k nohám velikého asketického Šivy. Začal lkát a prosil mudrce o radu. Nárada, který je mistrem řeči, upokojil krále tímto vysvětlením: „Ano králi, je to pravda. Linie na ruce hovoří o takovém choti. Ale nyní slyš, proč máš být šťastný. Manželem bude sám bůh Šiva, který na sebe bere hmotné tělo. V něm jsou všechny špatné vlastnosti rovné vlastnostem dobrým. V jeho majestátnosti jakýkoli

nedostatek nezpůsobí žádné utrpení. Proto nejmoudřejší krok je dát svou dceru jemu. Pokud tvá dcera vykoná dostatečné odříkání, Šiva bude usmířen a nepochybně ji přijme. Ano králi. Stane se Šivovou ženou a zůstane s ním navěky, bude ctnostná a potěší své rodiče. Skrze odříkání okouzlí Šivovu mysl a on si nevezme jinou než ji. Ó výjimečný králi, nedáš ji nikomu jinému, toto je věc bohů a nemůže být splněna nikým jiným.“

Král se však nemohl zbavit další pochybnosti. „Jakým způsobem přimějeme Šivu, který je vždy v meditaci, s myslí pod naprostou kontrolou, aby se zaměřil na svatbu? Navíc dal své první ženě Satí slovo, že nikdy nebude mít jinou. Jak si bude moci vzít jinou ženu?“

Mudrc ujistil krále, že Satí je předešlým vtělením Párvatí, a jelikož už Šivovou chotí byla, jistě ji zase přijme zpět a na závěr pravil: „Věz, Ó králi hor, ona získá lepší trůn než je tvůj. Šivovo stehno bude jejím věčným obydlím. Tak se tvá dcera dostane do světa, do kterého se nedostane žádné oko ani žádná mysl.“

Stejně jako Himáčal, také královna se nemohla smířit s myšlenkou, že se Párvatí stane chotí asketického Šivy. Snažila se přesvědčit krále, aby pro Párvatí vybrali normálního ženicha. Král odmítl s vysvětlením, že slova mudrce se musí vyplnit, protože nikdy nemohou být nesprávná. Přesvědčil Menaku, aby svou dceru naučila, jak provádět odříkání k získání Šivy.

Menaká se uklidnila, ale stejně nebyla schopná svou krásnou dceru Párvatí odříkání naučit. Párvatí však tu noc měla sen, ve kterém ji brahmínský mudrc poradil konat odříkání k Šivovi. Sen měl i Himáčal. Zdálo se mu, že do hor přijede konat askezi sám veliký Šiva. Král ve snu přivedl svou dceru k Šivovi, aby jej uctívala.